

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ

Лариса Ткачук

проректор з наукової роботи Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини, Україна, телефон: (04744) 5-20-92,
067 909 09 06, e-mail: larysa.tkachuk.2011@gmail.com

*Обгрунтовано важливість науково-дослідної роботи у підготовці
майбутнього педагога в контексті вимог Болонського процесу.
Представлена система науково-дослідної роботи студентів педагогічного
університету як основа формування їх творчої особистості.*

*Ключові слова: науково-дослідна робота студентів, педагогічний
вищий навчальний заклад, творча особистість, Болонський процес.*

Проблема підготовки творчого вчителя завжди була актуальною.
Адже саме від учителя, його духовного багатства, кваліфікації, прагнення
передати молоді досягнення, які накопичено попередніми поколіннями,
багато в чому залежить подальший розвиток суспільства.

З цього положення закономірно випливає вимога визначити
конкретні шляхи підготовки педагогічних кадрів, що здатні працювати в
школі майбутнього, використовуючи при цьому здобутки сучасної
педагогічної теорії та практики.

У Великій Хартії університетів проголошено принцип невіддільності
досліджень від навчання. Програмні документи МОНмолодь спорту України,
в якості основних завдань на шляху розвитку вищої освіти в рамках
Болонського процесу, вимагають посилення інформатизації суспільства,
переходу до інноваційної вищої освіти, яка інтегрує навчальний процес і
науковий пошук. Обов'язковим стає не тільки використання у навчальному
процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню
діяльність.

Реформування системи вищої педагогічної освіти спрямоване також і на більш доцільне використання творчого та наукового потенціалу вищого навчального закладу та якісне покращення підготовки майбутніх учителів, що обумовлює не лише міцне засвоєння знань і одержання професії, але й широкий науковий світогляд, діяльну участь у дослідженнях, наукових пошуках, творчій роботі.

Вирішення цих завдань вимагає створення дієвої системи підтримки обдарованої студентської молоді, більш широкого розвитку форм науково-дослідної діяльності студентства, орієнтованих на перспективні науково-технічні напрями, становлення ефективної молодіжної науки.

Уміння і навички дослідницької діяльності безцінні для майбутнього фахівця і складають одну із ключових складових його професійного успіху. В найбільшому ступені це стосується педагогічної діяльності, яка за своєю сутністю, неповторністю ситуації, динамічністю й емоційністю шкільного життя, різноманітністю характерів і запитів учнів потребує вчителя, здатного вибудувати для кожного з них найбільш ефективну траєкторію навчання і особистісного розвитку, спроможного вести своїх учнів і разом з ними долати нескінченний шлях пізнання і дослідження світу.

Для вчителя із високим рівнем соціально-педагогічних умінь специфічним у структурі його професійної діяльності є уміння бачити педагогічну проблему. Як засвідчує практика по-різному ставляться до педагогічної науки вчитель-практик і вчитель-дослідник. Перший використовує її як методичний орієнтир, а другий, крім цього, в процесі дослідницької роботи створює модель явища чи процесу, реалізує її в процесі навчання й виховання, вносить корективи в свою роботу та роботу своїх колег. Щоб не боятися йти на застосування експерименту в практиці роботи, для цього насамперед необхідна вчителю ґрунтовна підготовка в період навчання у педагогічному навчальному закладі.

Об'єктивна необхідність творчості майбутніх учителів зумовлена складністю й різноманітністю наявних навчально-виховних завдань, а також

тим, що вчителі, які досягають рівня творчого вияву своєї індивідуальності, здатні ефективніше впливати на розвиток особистості своїх вихованців.

Університети являють собою ідеальне місце зустрічі викладачів, які прагнуть поділитися своїми знаннями й розвинути їх у дослідженнях, і студентів, які мають право, можливість і бажання розвивати свої знання.

Колишня установка на підготовку фахівця в царині усталеного знання поступово відходить в минуле. Інформаційна революція вимагає від людини постійного оновлення знань, вміння навчатися протягом всього життя. А для цього фахівець має бути науковцем, дослідником, а головне – випестувати відповідні здібності, перебуваючи на студентській лаві. Останнє ставить нові вимоги до викладацького складу. Бути методистом, навіть блискучим, сьогодні недостатньо.

Для європейської вищої школи, звичайно кращої, яка формується упродовж декількох століть, завжди аксіомою було наступне положення: викладач має йти в аудиторію з власним науковим доробком – це результат завершених чи виконуваних науково-дослідних робіт. Нині в західному університеті середнього рівня важко знайти професора, який читає основні курси і не є активним дослідником, не друкується в провідних журналах світу. Викладач має бути потужним вченим, вести розгалужені наукові дослідження і “втягувати” в них студента. Студенти європейських ВНЗ значно плідніше працюють у ході самостійної роботи порівняно з нашими студентами, вони мають напруженіші індивідуальні завдання, які повинні виконати у ході самостійного опрацювання навчального матеріалу.

Творчий викладач має сьогодні можливість зацікавити студентів широким спектром думок, ідей, міркувань, суджень, бачити педагогічні реалії, спираючись на численні вітчизняні та зарубіжні наукові школи, розширювати арсенал методів і форм наукової співпраці з молоддю. Такий підхід дозволяє індивідуалізувати творчий розвиток особистості студента, наблизити науково-педагогічні проблеми і завдання до його особистого світогляду відчувати атмосферу наукового спілкування, визначити принципи діяльності, дати

можливість зрозуміти студенту що педагогіка і наука не ремесло, а покликання, що їх не "проходять" в університеті, а ними живуть і лише тоді вони проростають у серці і душі педагога-творця, педагога-гуманіста, Учителя з великої літери, формують його педагогічне кредо та індивідуальне "Я".

Відповідно до сучасної парадигми виховання найперспективнішими завданнями педагогів сьогодні є спрямування їхніх зусиль на ініціювання процесів самоосвіти, саморозвитку і самовиховання, тобто організації "саморуку" людської особистості в її розвитку і життєдіяльності. Тому актуалізується проблема створення такого процесу діяльності вищої школи, в якому студент навчається творити себе, змінюватися, удосконалюватися, впливати на створення умов свого життя, підвищувати його якісний рівень і в кінцевому наслідку стає творцем – життєтворчою особистістю.

Творча (евристична), наближена до наукового осмислення і узагальнення робота можлива лише як результат організації самостійного навчання з обов'язковою присутністю в ній цілепокладання та його досягнення за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини сповідується максима: «Наука – це честь, гідність університету... Це душа університету, той самий принцип, що наповнює університет життям...»(Хосе Ортега – і – Гассет).

Науково-дослідна робота в університеті здійснюється, виходячи із основоположного принципу єдності освіти і науки та задекларованих на Бергенській Конференції з Болонського процесу пріоритетів щодо значущості дослідницької діяльності як фундаменту вищої освіти. Саме тому науково-дослідна робота студентів є предметом зацікавленої уваги всього викладацького колективу, і питанням її організації, системного залучення кожного студента на всіх етапах його навчання до дослідницької роботи в різних її формах – індивідуальній і колективній, аудиторній і поза аудиторній, обов'язковій і добровільній, приділяється особливе значення.

Саме цей принцип реалізований в організації роботи наукового студентського товариства університету, яке є координуючим та консультативно-дорадчим органом, покликаним сприяти розвитку науково-дослідної діяльності та творчої ініціативи здібних студентів університету, підвищення пошукового потенціалу студентської молоді, розробці і впровадженню нових навчальних технологій на рівні ВНЗ і школи. НСТ виступає як одна з форм студентської самоорганізації і самоуправління в галузі наукової роботи, розвитку творчих здібностей і навичок самостійної наукової діяльності студентів. До роботи в НСТ залучаються студенти, які добре і відмінно навчаються, беруть активну участь у наукових студентських заходах (студентських олімпіадах, круглих столах, семінарах, конференціях тощо) та виявили схильність до науково-пошукової діяльності. Наукове студентське товариство створено на основі спільності інтересів студентів та викладачів, котрі займаються науково-дослідною діяльністю. Центральним органом організації науково-дослідної діяльності молодих науковців ВНЗ є рада НСТ, з чітко окресленою структурою та повноважними функціями. На кожному факультеті та в кожному інституті існує осередок НСТ, який організовує і активізує наукову студентську роботу у своєму підрозділі. НСТ працює за затвердженим положенням. Завданнями роботи наукового студентського товариства є активізація та актуалізація науково-дослідної роботи студентів, координація її розвитку. Усім видам і напрямкам студентської науково-дослідної діяльності приділяється значна увага з боку адміністрації університету.

Науково-дослідна робота студентів здійснюється за двома напрямками: робота, що становить частину навчального процесу (лабораторні, курсові, бакалаврські, дипломні, магістерські роботи і т.д.); робота, що виконується у позааудиторний час (проблемні групи, гуртки, творчі лабораторії, конкурси, олімпіади, конференції, семінари, виставки, лекторії тощо).

У процесі вивчення фахових дисциплін студенти виконують творчі завдання наукового спрямування, які поглиблюють їх знання та удосконалюють навички науково-дослідної роботи. Розширюється наукова проблематика

студентських досліджень, вона має наукову актуальність і відзначається практичним спрямуванням. Успішна реалізація навичок науково-дослідної роботи стає передумовою виконання кваліфікаційних (бакалаврських, дипломних, магістерських), написання наукових статей, підготовки виступів і повідомлень на конференціях різного рівня.

Ефективною формою науково-дослідної роботи студентів є їх робота у проблемних групах, наукових гуртках та творчих лабораторіях. Така форма науково-дослідної роботи дає можливість студентам, починаючи з першого курсу, долучатися до наукової роботи кафедр, факультетів та інститутів.

Студенти університету беруть активну участь у Всеукраїнських наукових заходах, які проводить МОН України.

На всіх кафедрах університету навчальна робота спрямовується на наукові дослідження студентів, отримання конкретних результатів, що можуть складати їх інтелектуальну власність і безпосередньо використовуватися у подальшій роботі. Широко залучається студентство до участі у науково-дослідній діяльності наукових шкіл, забезпечується їх співпраця з провідними науковцями ВНЗ а також науковими установами та академіями. Сьогодні важливо домагатись безпосередньої участі студентів в проведенні фундаментальних і прикладних досліджень, виходячи з їх перспективності щодо подальшого працевлаштування випускників; проводити апробацію і публікацію результатів дипломних та магістерських робіт; забезпечити наукову та науково-педагогічну діяльність студентів необхідним обладнанням, приладами, засобами інформаційних технологій, забезпечувати доступ до Internet.

Різноманітність форм та методів організації науково-дослідної роботи студентів в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини передбачає ускладнюючу послідовність, яка включає зростаюче навантаження змісту наукової творчості, впровадження в навчальний процес елементів наукового дослідження, збільшення кількості спецкурсів психолого-педагогічного напрямку з елементами наукової проблематики.

Сучасний університет європейського рівня немислимий без інтенсивної і широкої міжнародної співпраці та інтеграції в глобальний освітній та науково-дослідний простір. Тому розвиток дво- і багатосторонніх міжнародних зв'язків належить до пріоритетних завдань ректорату.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини здійснює входження в міжнародну систему освіти та науки на засадах «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу», затвердженої урядом України та з огляду на вимоги Болонського процесу. Міжнародна діяльність університету спрямована на надання викладачам і студентам університету можливостей долучитися до світової наукової та освітньої практики, а університету – займати гідне місце серед українських вищих навчальних закладів, бути знаним у світі. Приємно відзначити збільшення кількості закордонних відряджень викладачів та студентів університету та розширенні їх географії, зокрема з метою участі в міжнародних конференціях та наукових програмах та фондах, значне зростання кількості викладацьких та студентських публікацій у закордонних виданнях. Крім того, втричі зросло число іноземних фахівців, котрих приймав університет. Таким чином, у результаті поетапної системної роботи спостерігається реалізація принципів мобільності студентів та викладачів відповідно до завдань Болонського процесу.

Історична перспектива, стверджує американський фахівець з теорії управління Річард Дафт, є єдиним правильно обраним контекстом для інтерпретації сучасних проблем. У цьому контексті шлях реформування освіти в Україні проглядається досить чітко. Мета, яку необхідно перед собою ставити, та цінності, на які необхідно орієнтуватися, повинні відповідати аксіологічному вектору глобального цивілізаційного процесу. Стратегія національної освітньої реформи припускає ефективне співробітництво та кооперацію з усіма країнами, що стали на шлях модернізації освіти, оскільки всі вони ставлять перед собою таку ж мету й

обстоюють ці ж цінності. При цьому, зрозуміло, має сенс асимілювати у новій освітній парадигмі все краще, що було досягнуто у вітчизняній освіті.

Ми маємо ретельно готувати майбутніх вчителів до виховної роботи з дітьми, а отже, формувати особистість педагога так, щоб за словами Т. Шевченка, вчитель був апостолом правди і науки, уособленням совісті нації.

Ми виходимо з того, що освітня діяльність відповідно до вимог Болонської декларації – це не тільки і не стільки модулі, кредити, рейтинги. Це, перш за все, нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу. Ми формуємо задачу таким чином: необхідно суттєво поліпшити якість підготовки вчителів й реально наблизити рівень освіти до рівня провідних європейських ВНЗ.

Сучасний педагог у своїй професійній діяльності повинен вносити в навчально-виховний процес не лише інформативність і новизну, а й розглядати його через призму людиноцентризму, культуротворчості, гуманістичних цінностей, філософського осягнення педагогічного простору. Соціально історичні реалії сьогодення вимагають від освітян утверджувати педагогіку, по-перше, як науку що розвиває людські почуття і мислення, дає головні орієнтири формування цілісної особистості, розкриває закони людинознавства і вказує шляхи індивідуального осягнення істини; по-друге, як мистецтво, що одухотворює навчально-виховний процес, індивідуалізує педагогічну майстерність, акцентує увагу на людській красі і красі буття, гармонізує велику гідність і унікальність Людини.

Література:

1. Дафт Р. Л. Менеджмент. – СПб.: Питер, 2001. – С.49.
2. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації європейської вищої школи: Тематична збірка для професорсько-викладацького складу. – К., 2005.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ: НАЦИОНАЛЬНЫЕ И ЕВРОПЕЙСКИЕ ОРИЕНТИРЫ

Лариса Ткачук

**проректор по научной работе Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, Украина
телефон:(04744)5-20-92,067 9090906,e-mail: larysa.tkachuk.2011@gmail.com**

Обосновано значение научно-исследовательской работы в подготовке будущего педагога в контексте требований Болонского процесса. Представлена система научно-исследовательской работы студентов педагогического университета как основа формирования их творческой индивидуальности.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа студентов, педагогическое высшее учебное заведение, творческая индивидуальность, Болонский процесс.